

Vzpomínka na Pohoří na Šumavě

Je jaro roku 1946. Rok po válce. Svět je krásný pro dvacetiletého mladíka, který má život před sebou. Ale ouvej, svět je i zlý. Je tu smůla-smutek. Z krásného okresního města Krumlova, kde už rok slouží je přeložen z trestu do neznámých pohraničních hvozdu! Do zapadlého místa Čech k jakémusi trestnímu útvaru přímo na hraniční čáře. Do zapadlé vsi Pohoří na Šumavě – dříve Buchers zvané.

V těch létech se do Pohoří dalo dostat jen od nádraží v Kaplici. Odtud do vsi to bylo pouhých // 34 kilometrů pěšmo! Jednoho jarního dne jsem vystoupil z vlaku na nádraží v Kaplici. Na otázku „Jak se dostanu do Pohoří?“ zazněl hurónský smích železničářů se slovy: „Žádné strach, starej Svoboda vám neujede.“

Bylo časně ráno. Za dvě hodiny se připotácel s pryčkou a koníkem „starej Svoboda“. Asi hodinu jsme nakládali poštu a krmení pro koníka. Pak spravovali loukoť u kola pryčky a konečně k polednímu vyjeli. Svoboda se rozvalil na kozlíku, jen tak-tak, že mě nesvalil, vytáhl láhev rumu, politoval mne a nabídl lok. A už jsme vyjeli. Vesničky, louky, rybníky, lesíky se střídaly a se zapadajícím sluncem jsme byli na místě. Svoboda spící, já celý bolavý a koníček u konce sil. A tak jsem se prvý den, či večer, po okolí ani nerozhlédl. Po vyřízení nejnnutnějšího v budově útvaru, sídlícího v patrové budově proti kostelu, jsem ulehl do bývalých manželských postelí.

Ale usnout mi to nedalo. Hlavou mi létaly myšlenky jedna za druhou. Stále jsem probíral příčiny jak a proč jsem se do této díry vlastně dostal. V Českém Krumlově jsem bydlel královsky v pokojíku s výhledem na řeku u paní Tzapové. Byla to dělnice v papírně, Němka sama s pěti malými dětmi. Manžel padl ve válce. Udřená ženská. Za velkého bédování musela už v zimě do první vlny odsunu. Na cestu jsem jí sehnal s pomocí kamarádů dost jídla. A ta dobrá duše mi na konci léta z lágru z Bavorska napsala prosebný dopis, že její děti mají hlad a i v noci se jim zdá o voňavém šumavském chlebu! A mne se podařilo jí skutečně velký bochník chleba poslat! Ze soucitu. Ale OBZtáci a politrucí už tenkrát bděli. Soucit a lidskost se nenosily. Bezcitnost se nazývala národní uvědomění a když se později přidala nenávisť, bylo to uvědomění třídní. A tak to je ten důvod proč jsem dnes v této díře.

Ráno jsem se vzbudil do jarního slunečního dne. Vesnice mě svou velikostí překvapila. Z našeho patrového domu šla přehlédnout velká část vsi i planiny mezi lesy. Nadmořská výška přes 900 m a hluboké lesy kolem dávaly čistý voňavý vzduch. Výstavný kostel byl na počátku vsi a díval se do Čech. Za ním stádečko více jak sta domků podél silničky s alejí stromů ubíhala do Rakous. Tam byla budova Celního úřadu se závorou přes silnici, kterou, jak prozrazovaly ušlapané pěšinky, moc lidí na vědomí nebralo. Na ostatní planině desítky samot. Šance, Stodůlky, Schwarzviertel... Největší shluk domků byla Pavlína. Tak tedy zde jsem měl prožít další část života. Obava ze mne padala. Vše se zdálo krásnější.

Bylo nás tady 12 strážců hranic. Velitelem byl praporčík, starý mládenec tak holohlavý, že při holení se holil i za ušima! Svoji milou měl na samotě za hranicí v Rakousku. Všichni tu měli nějaký malér. Pepa Keclík, se kterým jsem sdílel manželské postele měl nejradši alkohol. Členové finanční stráže v budově na druhém konci vsi se rekrutovali ze starších ročníků. Dva mladí hajní zde měli i manželky. Tak dohromady asi 30 Čechů a 150 Němců či Rakušanů, jak chcete. Zázrakem bylo, že rok po válce obec žila stále svým zaběhlým životem. Tvrdým životem. Chalupníci, lesní dělníci, nádeníci... Ale byl tu i čiperný děda pekař, hubený hostinský – jmenoval se Hietler. V domku za vsí byl i starý doktor-podivín s neuklizenou chalupou, plnou haraburdí, pavučin a starých knih a herbářů. A na faře byl sluha Boží. Jeden z lesníků hrál na varhany a senior finanční stráže pan Bažout (jinak předseda Místní správní komise) šlapal měchy. A ještě jeden zázrak zde byl! Ve vsi nebyl žádný národní správce či nějaký zlatokop! Za tvrdou robotu se tenkrát do pohraničí nechodilo!

V kostele, zasvěceném Panně Marii dobré rady byla v ten čas téměř denně Mše Svátá. Za rodáky v zajetí, i za ty, kdož zbytečně zemřeli daleko v cizích zemích. Falešný spasitel, který je tam nahnal a sliboval jim ráj už tady na zemi, jim dal jen utrpení a smrt. Za kostelem na kraji lesa byly dva čerstvé hroby a na nich denně čerstvé květiny. Usedlíci mi pověděli, že tu spí věčný sen dvě mladá děvčata. Vzala na sebe cizí hříchy. Zemřela rukama osvoboditelů mstitelů. Po znásilnění... Ve válce trpí vždy nevinní...

Tak to bylo moje první vyhnanství. Vše zlé je k něčemu dobré, říkala mi maminka. Stvořitel zkouškami posiluje a připravuje k obrazu svému.

Ta naše parta „průserářů“ hlídala nejjižnější výběžek Čech. 90 km², z toho více jak 75 km² lesů! Pro mne badatelská krása! Během pár dnů jsem zjistil, že každý šlape ten svůj úsek hranice jak a kdy chce. Anebo také nešlape. Jen třeba chodí na besedu nebo vyspává po opici. Já měl od školy rád mapy, tak jsem pro všechny udělal podrobné mapky našeho úseku hranic podle staré vojenské „Speciálky“. Ale přesto se stávalo, že se kolega ztratil a hledalo se. Většinou ho někde zdržel zloduch alkohol.

Zapomněl jsem. Byl zde ještě jeden Čecháček. Pošmistr a pošťák v jedné osobě. Mladý kluk jménem Láďa Štochl. Hned jsme se zkamarádili. Jak jsme měli volno, hnali jsme kola 15 km přes krásné lesy kol rybníků, na hranici, do hezkého městečka v Rakousku, Sandlu. Tam jsme byli velcí páni. Láhev dobrého rumu zde byla klíčem ku všemu. Na zábavu, tanec, k pomilování i na svatbu. Místní muzikanti nám za štamprdlí hráli do omrzení Cikánku a Nikdy se nevrátí... Jediné dvě české písničky, které mistrně znali.

Nejradši jsem chodil do hospůdky „Na Šancích“. Bylo to přímo na hranicích. Za hospodou byl krásně tepaný kámen, který oznamoval, že právě zde se dělí tři země Rakouského Císařství „Horní Rakousy, Dolní Rakousy a Království České“. Starší děvče ze samot s rukama samý mozol zde příjemným hlasem často zpívala kuplety a krásně jódlovala. Bývalo tu vždy veselo. Chodili sem i dva mladí vojáčci RA „Rusáčkové“. Byli jako dohled u útvaru

Grenzgendarmerie na rakouské straně hranic. Oba se nebavili i v hospodě stále študovali. Vrcholem jejich vědomostí byla znalost vlajek států východní Evropy, nově přičleněných ku Stalinovu impériu. Od jisté doby mě Rusáčkové neměli rádi. Ukradli na jedné samotě u nás mladého býčka. Hnali ho dlouhé kilometry přes lesy do Rakouska a těšili se na vuřty. Ale my jsme jim to překazili. Dohonili jsme je, býčka jsme jim vzali a strastiplným nočním pochodem vrátili do chlívků v Čechách...

Vzpomínám, jak jednou jsem se vracel z hezkého posezení v hospůdce „Na Šancích“ v pozdní noční hodinu. Hvězdy zářily nad lesy jako démanty, v keřích zpívaly cikády. Bylo mi krásně, ale tak nějak bolavě smutno. Nikdo mne nedržel za ruku, nedotýkal se, společně se mnou nevnímal tu krásu... V tom slyším od jedné ze samot křik a dupot, potom i pláč. Rázně jsem vzal za kliku dveří u chalupy. Byly zavřené, ale uvnitř svítila petrolejka. Zabušil jsem, dveře se za chvíli otevřely. Ve velké místnosti se na zemi válel Pepa Keclík, samopal, bez něhož se nehnu, na prsou a zblble se snažil vstát ze země. Jako obvykle byl opilý. Na druhé straně šeré místnosti se krčila dvě mladinká děvčátka. Jejich starší sestra právě přicházela ze stáje s krajáčem nadojeného mléka. Znal jsem je, byly to sirotky a jejich o hodně starší sestra jim nahrazovala mámu. Pepík, když se napil, byl dotěrné prase. Pohladil jsem jednu z těch dětských hlaviček, sebral Pepovi samopal, nešetrně jej dloubnul do žeber a hnál k domovu.

Moc rád jsem chodil na občůzky v místech, kde hranici tvořily potůčky mezi lesy. Byly zde praménky Lužnice a na druhé straně i rodící se Malše. Oboje odtékaly do Rakous, aby se jinde, posílené, vrátily do Čech. A tak jsem jednou šel podle potůčku za samotami. Malebně se klikatil a já byl okouzlen krásou přírody. Došel jsem až k místu, kde byl na potůčku brod pro lesní cestu. U brodu jsem potkal hospodáře ze samot, jedoucího s kravským potahem. Na žebříňáku seděla selka a vůz byl plný ranců a krámů. Nečekaného setkání se oba viditelně zalekli. Ale já jsem se otočil a zabočil do lesa. Ještě jsem slyšel, jak pohání kravky přes brod do Rakous. Druhý den slyším, jak na útvaru velitel říká štábnímu: „Starý Posselt ze Schwarzviertelu včera utekl do Rakouska“ a obrátil se na mě povídá: „Vy jste tam pane strážmistře někde byl. Neviděl jste nic?“ Zavrtěl jsem hlavou. Velitel dál neřekl nic. Starý dobrák. Však také po 48mém roce dostal 15 let. Za tu milenku za čarou v Rakousku. I za lásku se zavíralo. Jindy mi to tak dobře nedopadlo. Dal jsem Rakušanům trochu trávy na krmení na naší straně potoka, protože by se to stejně nesklidilo. Předseda správní komise mi za to řádně vynadal. Rozdával jsem státní majetek.

Tak ubíhaly dny jara a léta roku 1946 v Buchers. Z pár políček na planince bylo řádně sklizeno obilí. Někdy na konci léta, jednou za slunného rána, přijela nákladní auta. Začal odsun obyvatel i této poklidné vesničky Pohoří. Zatím do odsunového lágru v Krumlově. Známí se loučili, odevzdaně a spořádaně nakládali svoje rance a peřiny na auta. Dědula pekař mi dal klíče od pekárny a snažil se mi tou šumavskou němčinou vysvětlit, co má dělat

jeho nástupce před prvním roztopením pece! Bože, jak jsme byli oba bláhoví, že jsme v něco takového doufali! Udřená máma, sestra s dvojčaty ze samoty, mi vděčně hladila rameno a od hostinského jsem dostal psa, kterého jsem poctivě krmil. Hovězí dobytek jsme hnali dlouhé kilometry přes lesy do Dolního Dvořiště. Na dvoře opuštěné fary kostela se zabilo poslední velké prase. A potil jsem se se škvařením svého podílu sádla. Obec postupně osiřela. Políčka zarůstala plevelem, život se ztrácel. I já jsem brzy odešel na jinou štaci života, vstříc dalším průšvihům, o něž v době vlády mudrců, majících to zakotvené v ústavě, nebyla nouze.

Vesnička Pohoří, kostel, planinka, zákoutí lesů... hraniční potůčky, to vše mi bylo ve smutné době dalších let častou vzpomínkou i oporou. Desítky let časů křivd a převrácení biblických hodnot. Časů, kdy JÁ nebylo nic a MY mělo být všechno. Byl jsem tam v Pohoří vlastně jen chvíli, ale nedalo se zapomenout! Byla to vzpomínka na mládí a zaniklý ráj.

A tak, když čas konečně doopravdy „oponou trhnul,“ vypravil jsem se téměř po padesáti letech na poslední pout' do míst, pro mne ve vzpomínkách posvátných! Do vesničky Pohoří, za první republiky Buchers zvané. Moc mi však z toho bylo smutno na duši. Neměl jsem to činit. Vesnička mých vzpomínek nebyla – zemřela. Zůstala z ní jen alej starých stromů – pamětníků. Všechny domečky, a to nejen obce, ale i samot, srovnány se zemí. Silnička do Rakous překopána. Na polní cestě hlídal hranici pupkatý major. Nad tím vším znesvěcený a zdevastovaný kostel a pod ním vandalsky poničené Boží políčko!

Celá planinka mezi lesy divoce zarostla kmínky náletových dřevin a hospůdku „Na Šancích“ jsem vůbec nenašel. Ze samot na rakouské straně se kouřilo z komínů a zvonila pila. Zvuky jako z jiného světa. U nás zbyl jen ozdobný hraniční kámen z 18. stolení, který trpělivě čeká na poutníky, aby jim ukázal směr na Königsreich Böhmen země bez života. Jablíčka ze zdivočelých jabloní bývalých samot sklízí jen zvěř a ptáci. Ale ptáci ne. Ptáky jsem tu nikde neviděl ani neslyšel. Odešli za lidmi. Sem se lidé nevrátí žít ani za tisíc let.

Jak jde lidský život, opouští nás nejen přátelé, ale i věci a vzpomínky. Naše opory. Mne k dovršení odešel 30. mája LP 1999, na konci druhého tisíciletí po narození Spasitele, i kostelíček Panny Marie dobré rady v Pohoří na Šumavě. Trest Boží? Jakoby se Bůh nemohl už na ten náš svět dívat. Stále obtížněji v něm nachází aspoň těch deset spravedlivých...

Jiří Zuzák